

FÜGGETLEN LAPOK

1867. 18-ik szám.

Szombat, nov. 9.

Előfizetési ár: egész évre 12 frt. félre 6 frt. negyedévre 3 frt.
Regisztrációs díj: 6-hasasos petit-sor 5 kr., helyegdíj minden bejelentésért
30 kr. — A „nyit-tér”-ben 4-hasasos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, esütőtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18 sz. a.) intézendők. — Bementetlen levelek el nem fogadottnak.

Pest, november 8.

Az államjogi kapocsnál fogva, mely bennünket a Lajthán túli népek politikai és alkotmányos szervezkedéséhez és alakulásához fűz, nem lehet figyelem nélkül hagyunk a társadalmi és közmivellődési változásokat sem, melyek az osztrák törvényhozás által úgy látszik közeli kilátásba helyezettek.

Ezek, valamint a politikai és közjogi fejlődések, jóllehet talán más alakban — visszahatással lehetnek tulajdon törvényhozásunkra, és a magyar társadalomra is. Kulturai közvetlen érintkezés, rokonszenven, lelkesedést kelt hazai közszellemünkben minden olyszerű reformeszmék iránt, melyek a szomszédos birodalmi népek kebelében felhangzanak, s a melyeknek keresztül vitelét, sajtó és közvélemény sürgetőleg zaklatja.

Vajjon ezen rokonszenven, a társadalmi és közmivellődési idomok assimilatiójára vezet-e, vagy pedig azok másolatszerű elfogadására, mely megöli a fajgyéniséget s nemzeti jellemet? Nemzetiünk sorsa felett határozó kérdés.

Nekiunk elutasítatlan tartozásunk, alkotmányos garantiák által érvényt szerezni mindazon tényezőknél, melyek alkalmasak megvédeni fajtypusunkat, s nemzeti társadalmunk alkotó erejét.

Az osztrák törvényhozás szőnyegre hozta az iskolák joghelyzetét. Az ottani közvélemény követelni látszik, hogy az iskola választhassék el az egyháztól.

Nézzük e kérdést a magyar szempontból, mintha rólkunk volna szó.

Miután az 1608-diki, továbbá az 1646, 1647-diki országgyűlés, a vallási, illetőleg egyházi körökbe tartozó ügyeket az állami befolyás alól felszabadította, s ugyanezen eseményt az 1790/91-ki, továbbá az 1843-44 országgyűlés törvényekkel által megerősíté: a vallási autonomia, mint alkotmányos törvényrend, lett osztályrésze minden egyes felekezetnek.

Ezen autonomia szorosabban fűzi az illető egyháztagokat össze, s egységre vezet, és összeható munkásságra mindenben, mi az autonóm jogok korlátai között, mint a felekezeti jogköre szabad tevékenységnek áll nyitva.

Minden egyes sérv, mely az egyház joghatását érinti, visszahat magára az autonómia, és viszont.

Ily észtani correlatió között az iskolát elválasztani az egyháztól annyit, mint azt elválasztani az autonóm egyházközségtől.

Vajjon eltérhet-e az autonóm egyházközség ily jogi fictiót, mely őt esalná meglegelőbb?

Alig képzelhető. Az iskolák rendezésének, vezetésének kérdése autonóm vallási viszonyok között tisztán felekezeti ügy, s az állam felügyelőségének joga itt alkotóvá és vezetővé nem válhatik.

Minő értelme lehetne, ily körülmények között oly törekvésnek, mely az iskolát az egyháztól el akarná választani?

És kinek részére választanak el? A híveknek?

Egyházi autonomia mellett a tanító és tanuló egyház nem két elkülönített jogfél, sorsuk, ügyük, érdekük egy és azonos.

Vagy talán az állam veszi át az iskolák vezetését?

De ekkor mivé lesz az autonomia? Tertium non datur.

Miskolcz nov. 5.

Csak most lépek előfizetők sorába, midőn lapjuk már egy egész őszi hónap hervadását túlélt. Elkéstem. De jobb későn mint soha.

Vidékünkön úgy látszik még nem hoztak önk tudósítást. Talán nincs levelezőjük? Leszek én.

Családi gondjaim s közéleti kötelemim közepett is, olykor olykor találók majd üres perczet lapjuk számára.

Nem is gondoljak önk, mennyi figyelem kísérik működésüket itt is ott is. Vannak öszinte barátai. És ezek száma azon szorban szaporodik, a melyben lapjuk ezéjával és szellemével közelebb megismerkednek.

De el ne bízzák magukat. Találkoznak, kik a jó vetés közé konkolyt szeretnének hinteni.

Én fel tudom fogni helyzetük kényes voltát. Távól attól, hogy osztanám azok pessimismusát, kik a kath. egyházi és világi elemek egyesítési törekvéseiben az alchimista ábrándjait, vegyvási lehetetlenséget látnak, — nem titkolhatom még sem, hogy vidékünkön is a lapokban közölt egyházi autonomikus hírek irányában a világi katolikusok részéről bizonyos skepsis mutatkozik.

Sőt bonnot csinálnak lapjuk egyes tételeiből. Mondják, hogy eredeti programjuk fiasót csinált bizonyos körökben, s hogy önk is csak egy tán ezolnak, mint felsőbb helyeken, unuzsikálnak stb. stb.

De ezen körülmények daczára is, megelégedéssel irhatom, hogy a katolikus közszellem minden rétegekben ébredéz, s hogy nagy érdekelttség mutatkozik egyházunk sorsa és állapota iránt még oly körökben is, hol eddig fájdalom az ellenkezőt leheté tapasztalni.

Nagy hátrányunkra van az egyházi dolgokban való látránságunk. Ha csak némileg oly

szivonalán állanánk az egyházi tudományoknak, mint a franciaia vagy belga világi katolikusok!

De az idő injuriája, s egyéb mostoha viszonyok folytán eddigelé a magyar katolikus ember nem nyerte azon fensőbb vallási oktatást az iskolában, mely másutt katolikus világi írókat, szónokokat, tanárokat s egy hatalmas katolikus irodalmat teremtet.

Gyakorlati alkalmas egyházi fejtegetések, könnyű eszmecserre közelebb hozza mégis majd az elméket a szükséges ismeretekhez.

Egy lépéssel már is előbbre vagyunk. S ebben az érdem nagy része önköt illeti.

Ne vegyék bizelgésnek, de még elleneik is elismerik, hogy lapjuk a józan szabadelvűség irányában öntudattal halad anélkül, hogy az egyház tanait sértené.

Ugy látszik, önknek mégis talán sikerül megoldani a problémát, hogy a katolicismus és a haladás nem öszszeférhetlenek.

Ez nagy vívmány s egyházunkat népszerűsíti.

A protestansoknál az egyházi szervezet alakja annyira közössé teszi az egyházi érdekeket a hívek életviszonyaiban, hogy minden legkisebb politikai és társadalmi mozzanat az egyházi életre visszahat, annak, hogy úgy mondjam, confessionális szint kölesönöz. De az sem tagadható, hogy a vallási érdekek sokszor öszszegyítetnek a népet politikai irányzatával.

Innét származatom én a szívós öszszetartást közöttük.

Nálunk katolikusoknál a helyzet egészen más. Egyházi dolgokban a kormányhatalom kizárólag a papság kezében van. Mi hívek nem is értjük az egyházi dolgokat és valljuk be, nem is sokat törődünk vele mind ekkorig.

Hisz azt kelle gondolnunk, hogy a papság egészen más kategóriák szerint gondolkodik, hogy neki más etymológiája, más szótára van, mint nekünk.

Esztéi, fogalmi előtünk világiak előtt, oly mystikus jelleműek voltak, hogy azok mögött mindig bizonyos ezélokot képzelünk.

Elzárkoztak, visszavonultak. A templomok kivül szavukat nem igen hallhattuk.

Sőt a megyei üléseken bátorságuk is elveszett. Ebből magyarázom én meg azon körülményt, hogy még ma is, midőn a politikai viharok zaját az idő oly rég elmosta, a kedélyekben a papság és világiak részéről bizonyos keserű traditiók nyomai sajnálnak.

Engedjenek meg öszzintéségemnek, s annak, ha talán nem eléggé correct lenne felfogásom és kifejezésem. Én theologus nem vagyok; de öszzinte, igaz katolikus hívőnek tartom magamat.

És tapasztalásból tudom, hogy nálunk nem tudják igen elnézni, ha a világi ember egyházi

dolgozról nem tud az exact theolog pontosságával írni.

Pedig írának, beszélének egyházunk mellett mi világiak is correct dolgokat... csak tanítottak volna rája.

No de seba. Mäskéut lesz majd ezután!

Hogy irtam, önk okai, mivel lapjukban minden színézetté és irányú nyilatkozatoknak tért adnak. Önk jó orvosok.

Hadd folyjon a panasz, törjön ki a keserv, zokogja el kiki fájdalmát, majd lecsilapul a szlv, nyugodtá lesz a kedély, s a béke órájában, kiket félreértés, vagy sérelem távol tartott egymástól, mint barátok látják felragyogni a közboldogság napját.

Politikai eszmék uralma.

Vannak az eszmék birodalmában is uralkodók.

Mi, kik az emberiség történelmi fejlődésében tisztelgetni szeretjük a legitím jogot, annyival több gyanuvál viseltetünk az eszmék legitimitása ellen a politikában.

Nem mondunk új dolgot, ha arra utalunk, mikép az új kor eszméinek leghangzatosabb neveivel üzetik a világon a legkönynyelműbb játék.

Ezért szeretjük az eszmék alapjait s eredetét közelebbről vizsgálni is, mert tudjuk, mennyi téves eszme csempésztetik be a tömegek közé s lesz acceptált igazsággá, uralma terjed, meghajló neki minden ember, mert eredetét, benső értékét senki sem keresi, hanem veszi mindenki mint elfogadott igazságot, mint esalhatlan axiomát.

Pedig vajmi nehéz ily megerősödött tévedéseket kiirtani, melyek gyakran traditionalis igazságok gyanánt szállnak ivadékról ivadékra. Miért?

Mert a korban, melyben támadtak, kik támasztották s kik terjeszték, politikai ezélok tekintetéből falsificáltak a történelmet s azontúl nem kereste senki a valót s acceptálta a tévedést.

Szóljunk példában.

Kik Magyarországot történetét csak némileg ismerik is, aligha tartanak valamit szerencsésebb eseménynek, mint a szatmári békét.

A császáriak akkori hatalma, a Rákoczy pártjának ziláltsága, haderejének minősége s az akkori körülmények nyomasztó volta megfoghatatlanná teszi a béke vívmányait, ha Pullay emlékirataiból s más történelmi hagyományokból azóta nem ismerkedünk volna meg azon szereppel, melytől épen Pálffy János e békekötésben titko-

TÁRCZA.

„Tanügyi füzetek.”

(Uj folyam. I. füzet)

Nem találunk embert, kinek nem volna véleménye valamely tárgy fölött, ha kérdeztetik; mert, ha előbb nem is gondolkodott róla, most készített magának véleményt. Kérdezzünk bárkit, nem épen a csuvasz- vagy eseremis nyelv, nem is a külzéléki egyesletek egészése, hanem egyéb mélyebb tanulmányt igénylő tárgyak fölött, biztosan lehetünk benne, hogy véleményt kapunk, melyet az illető magának vall s ha egyszer kimondotta, kész érte megverekedni; mert vita alkalmával ritkán győz betni meg az ellenfélt, mivel saját félfogásának helyes voltát számtalan okkal védi s benne jobban megerősödik.

E hajnövekszik, ha a tárgy oly természetű, hogy arról semmi oldalról megtámadható ítélet nem mondhatni. Ily állapotban van a „tanügyi.”

Mindegyikünk hallott vagy tapasztalt valamit a nevelésről, legalább önmagán. Társas életünkben, a történelemből, lapokból kap mindegyikünk eszmét és véleményt az ember ezéjára és rendeltetése fölött. E szerint irányul egész gondolkodási és eszelekvési módja. Ha tehát az ember rendeltetése és annak művelődése fölött beszél, önmagát állítja előtérbe s saját nézeteiben saját személyét védi. Bármit szóljunk a nevelés- és a tanügyi fölött, azt érzésünk szerint mondjuk.

Ha tehát a tanügyi napi beszéddé válik, a következőt tapasztaljuk: 1) sok hang egyszerre szólal meg; 2) mások hallgatnak, de hamar készek ítéletekkel és a mélyebb vizsgálat irányában azonnal érzéketlenek.

Igy van ez a bölesézzettel, sőt általában minden tudományyval. Minél többet fecsegnek a kö-

zönségben a bölesézzetről, annál kevesebben tanulmányozzák azt. Sőt, hogy az emberek most általában kevesebbet tanulmányoznak, annak okát bizonyos messze elterjedt simaságban találjuk, mely az álműveltségéből származik. Sok zavartól óvjuk meg tehát embertársainkat, az azokat, kik alapost mondani nem tudnak, nem ünszoljuk, hogy valamit mondjanak.

Ebből azonban az is következik, hogy azok, kik állapotot mondani tudnak, semmiképen el ne mulasztzák azt megtenni. A tanügyi e részben nálunk igen szomorú állapotban volt. Nem rendelkezhetett közlönnyel; mert mindeddig a kormány nem tartotta magát arra hivatottnak, hogy néhány forintnyi áldozattal új lendületet adjon sínylő tanügyi irodalmunknak. Hogy pedig a kormány segélye nélkül csakis az tarthatott fenn tanügyi közlönnyet, kinek anyagi körülményei megengedék, hogy a nemzeti élet ily fontos tényezője érdekében áldozatot hozhat, azt nem szükséges fejtegetnem. Ismeretes ez minden tanféru előtt.

Nagy bátorságot tanúsított tehát Corzán-Avendano igazgató, midőn a jelen év elején „Tanügyi Füzetek” czime alatt korszerű vállalatot indított meg és örömlünkre esik moudanunk, hogy Corzán nem esalatkozott a magyar tanári karhoz kötött bizalmában, mert oly anyagi s szellemi támogatásban részesült, a milyent egyrészt tanáraink kedvezőtlen viszonyai, másrészt (ne resteljük kimondani) az eddig tapasztalt közlönnyel fogva reményleni alig lehetett.

A negyedik füzet megjelenése után Corzán Dr. Császárnak adta át a füzetek szerkesztését. Elöttünk fekszik az új folyam első füzeté. — Figyelemmel kísértük eddig is Dr. Császár tevékenységét s eddigi működéséből ítéleve jeleset várunk. Nem is esalódtunk. Jelen füzet tartalma kezeskedik arról, hogy a füzetek érdekessége az új szerkesztő alatt mit sem vesztett. Hogy ezen ítéletünk helyes, azt minden elfogulatlan be fogja ismerni, ha az első füzetet, bár futólag is átlapozza.

A cikkek sorát a „Tanügyi reform” nyitja,

meg. Tanügyről, mint általában bármilyen tárgyról, csak úgy lehet vitakozni, ha az általános alapelvekben uralkodik. Ha a tanügyet szorosabban tekintjük, a vita csak úgy lehetséges, ha a vitakozók megegyeztek abban:

1) mi tulajdonképen a tanítás ezéjára és melyek azon eszközk, melyek e czél elérésére vezetnek; 2) mennyiben képezhető az ember.

Ha ezen elvek fölött meg nem egyeznek, fölöslegesítőkaros minden vita. Ha valaki azt állítaná, hogy éghajlatunk nem türi el a görög-római műveltséget, egy másik pedig azt igyekszik bizonyítani, hogy mind ama neveléstani segédeszközök, melyek Görögön hősei- s böleséinél hiányoztak, reánk nézve is fölöslegesek, azok vitakozhatnának nagyon, de vitájuk nagyon kevés tanulsággal járna.

A jelen tanügyi reformok megítélésében Dr. Császár helyes álláspontot választott, de való, hogy tárgyát nem merítette ki. Fejtegetéseiben sehol sem boeszajtkozott oly mélyre, a mint azt a tárgy fontossága kívánna. Egyelőre azonban megelégszünk azon igérettel, hogy tovább boncsolni fogja a reformokat.

Dr. Heinrich G. a német művelődési történet igen nevezetes jelenetéről, Rhoswitháról, értekezik. A német irodalom- és művelődési történet kedvelői előtt ismeretes a tizedik század emerejtélyes gandersheimi apácája, a kitől oly jó latin vigjátékok maradtak fenn, melyeknek párja ama századból sehol sem található. Dr. Heinrich a német történet-búvárok nyomán közli ama nevezetes tény, hogy ezen vigjátékok Celtes Konrádnak, a tizenötödik század híres humoristájának, hamisításai. E czikk azonkívül is igen tanulságos közönségünkre nézve, mert a művelődés-történet oly szakrál értekezik, mely nálunk meglehetősen ismeretlen, mi azonkívül figyelemre méltónak találjuk, mivel írja igen jól eltalálta azon módot, mely közönségünknek legjobban mefelel.

De a „Tanügyi füzetek” legerősebb oldalát az „Irodalom” című rovat képezi. Irodalmi állapotaink, ki akarná tagadni, igen ziláltak. A kritika inkább kritikátlanság; mert a pajtáskodó is-

mertetések, vagy a föltételes letorkolások csakugyan bőrében akadnak. Tudjuk is okát; de aügyi bizonyos, hogy ezen állapot tarthatlan. Sajnosau nélkülözünk oly folyóiratot, melyben szilárd jellemű, bő ismeretekkel ellátott férfiak a salakot a nemes éreztől elválasztanak. Mindaddig azonban, míg a magyar olvasó közönség egy irodalmi közlönny szükséges voltát belátja, örülünk kell, hogy a szaklapok, mint ép az előtünk fekvő „Tanügyi füzetek” az irodalmi rovatot oly lélekimeretesen kezelik, mint az a Dr. Riedl által szerkesztett „Kritikai lapok” megszűnté óta nem történt. A „Tanügyi füzetek” irodalmi rovatának átolvasásánál önkénytelenül Geibel szavaira emlékeztünk vissza.

Die beste Kritik von der Welt, Ist die, wo einem was misfällt, Was Anderes, Besseres hinstellt.

Ha a tisztelt olvasó Mauritz német nyelvtanárnak, Gebaur olvasó könyvének ismertetését átlapozza, — gáncs s dícséretben egyet fog érteni azoknak írójával; mert, a mi mondatik, az csak kellő indokolás eredménye. Ily módon kezelt kritika még e süjtött féltől is elismerést erőszakolt ki, mivel abból író s olvasó egyaránt tanul. E részben csak kitarást kívánunk a „Tanügyi füzeteknek,” mert zilált irodalmi viszonyaink, kivált most, midőn annyit hivatalon szerepel az irodalomban, ily valóban áldomos eljárás mellett, talán valahára jobbra fordulnak.

A mondottak után úgy hisszük, fölösleges is még ajánlanunk e közlönnyt; de azt mégsem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a „Független Lapok” az első, melyek ezen annyira fontos folyóiratot bővebben ismertetik; azon lapok, melyek főnven hirdetik, hogy legkedvesebb föladatuk a tanügyet s annak irodalmát a nagy közönségnek bemutatni, előkellő módon ignorálják a „Tanügyi füzetek-et.”

*) E „Tanügyi füzetek,” re előfizetheti az „Első magyar egyesületi könyvnyomdában,” 3 korona- utca, 18. sz. — 5 füzetre az előfizetési ár 2 frt. o. e.

játszott. Csak a császári hadak vezérének hazafisága hozhatott ily békét létre.

De nincs ma senki, ki e békét — ha történetünkben jártas — hazai állapotainkra nézve a legnagyobb áldásnak ne tekintené.

S mégis úgy-é az áldásos esemény az ország hitéből ma is a leggyalázatosabb árulás.

Másfél század csak a tudomány körében állította vissza az igazság uralmát, a nép hitében él ma is a tévedés mint bálvány. Rákoczy s benne a haza elárulva lön.

Épen olyforma korszakot élünk most. A szatmári béke óta, noha apróbb békülések történtek, mint II-ik József után 1790-ben, és I. Ferenc uralmának alatt 1825-ben, de olyan korszaki békekötés messze kiható következtésekkel egy sem köttetett, mint a mostani, az 1867-ki.

És mert részint vannak, kik az 1848-ki eseményekért e békekötésben el vannak ítélve, részint mert vannak, kiknek e békekötés ábrándos terveit fenyegeti, csak azt halljuk egy és más oldalról de folytonosan emlegetni, miszerint:

az 1867-ki alkotmány egészen más, mint az 1848-ki volt; — hogy a nemzet anyagi nyomoraitól kényszerítve ennyi meg emyi áldozatot tett az 1848-ki vívmányaiból; — emlegettetik az opportunitás kényszerűsége; —

Kossuth rettentő lármát üt az áldozatok miatt; —

fiat az állapotot olyannak tartják, mely nekik visszajövetelt nem enged; — a baloldali lapok szerencsétlen állapotnak keresztelik a kivívott eredményeket; — S mindez még semmi, mert a politikai ellenfél teszi.

De halljuk más oldalról is jó akarattal emlegetni, hogy a mi eddig megnyerett, csak alap, melyen a teljes 1848-at kell kivívni.

Ez csak kezdet, mely épen módot nyújt a célt elérni.

Mi valóban a történelem érdekében, a pacifátorok érdemének, az országgyűlés tekintélyének szempontjából hibás mulasztásnak tartjuk, ha az érdekeltektől az ilyféle állításokat útósó részletezésig fel nem honozzák, az ellenfelet minden sáncaiból ki nem veti s a gyanúsítások bálványait engedni fennállni s az igazság uralmát elnyomatni.

Mi — s ebben velünk érez, a ki csak akkor élt — az 1867-ki alapokat olyannak ismerjük, minőket az 1848-ki vívmányok alkotói sem remélhettek akkor.

De mert az 1848-ki törvényekbe itt-ott csuszott be valami az 1849-ki szakadás kovásából is, csak ezen ingredienciával több az 1848, mint 1867.

Ezen ingredientia azonban olyan, melyre becsületes magyar nem építhet, nem hivatkozhatik.

Mert 1848 szigorú megtartotta a dynasticus és kapcsolati alapot, s a mi részint figyelem-mulasztásból, részint hibából az akkori mozgalmak idő befolyása alatt becsuszott, az szelleme ellen volt azon törvényeknek, melyeket fejedelem és nemzet bona fide alkottak.

Ma tehát vagy meg kell ezen szellemet, mely forradalmi, tagadunk, vagy az 1848-ki törvények alkotóit háttéri gondolatok s világos árutás gyanujával vádolunk.

1848-nak a sanctio pragmatica megtartása mellett normalis fejlődés ösvényén csak 1867-té kelle s lehete válni. Lett belőle 1849 a szenvedélyek által, de ezt az árulás vádja nélkül nem szabad 1848-ra fogunk.

Nem engedjük azért az igazságot elnyomatni s oly eszméket felkapni, melyek a tömegek kedélyében megfertőztetik a hálát azok iránt, kik e korszakban a haza megmentői, s ha Isten engedi, nemzetünk regenerátorai.

Valami a vasutak építéséről.

II.

Európa több államaiban újabb időben az államvasuti rendszer mindinkább nagyobb pártfogásban részesül, sőt pl. Schweizban, hol egyáltalában az állam által üzött ipar iránt igen kevés rokonszenv mutatkozik, a kormány egyes kisebb vaspályákat állam költségen építtetett.

Magában Angliában is újabb időben határozottan ellene mondanak az eddig divatban volt magán vasút-kezelési rendszernek, s ezen országban is az állam szőlítatik föl közbenjárásra. Ugy hogy bátran azt lehet mondani: mig az állam ipar-

üzleti tevékenysége minden oldalról rosaltatik, mig az ipar terén az egyes irók épügy mint a közvélemény a magán tevékenységet kívánja egyedül működtetni: addig a közlekedési eszközöknek az állam költségén leendő előállítás, s a közlekedési eszközöknek az állam által való kezelése még azok között is meleg részvért talált, kik egyébként az állam nemzetgazdasági tevékenységét a magán vállalatok által létesítendő üzleteknél egyenesen rosalták.

A közlekedési eszközöknek szaporítása oly fontos a gazdasági jólét emelése tekintetéből, hogy valamely iparos népségtől lakott vidék törekvése mindig a forgalom gyorsasága s olcsóságának előidézésére fog irányulni.

Miután pedig a vasutak a gőzerő felhasználása folytán egyes pontok távolságát majdnem elenyésztették, miután a gyorsaság folytán az ipar és termeléshez megkívántató anyag az egyik helyről a másikra minden pillanatban szállítható: igen természetes, hogy oly országokban, hol egy helyen tömegesül össze valamely termelési tárgy, mig a másik ép ez anyagban hiányt szenved, — a vasutak nagy előnyt nyújtanak.

Pl. hazánkban mennyi kőszénbánya van, de többnyire oly helyen, hol az ipar s gyárak hiányzanak, ellenkezőleg az ipartelepeken gyakran a tüzelő szer egészen hiányzik.

Ha tehát jól tervezett vasúthálózatunk lesz, e hiányok el fognak enyészni.

Nálunk sokhelyütt munkáskézben nagy a hiány, épen e napokban élünk ily kézhány szülte áremelkedésben; — a télközeleddel mindenki faszükségletét akarja beszerezni, de a faárusok az erdőben levő fák ideszállítására nem kapnak munkásokat s nem kapnak fuvarokat, mert a munkások és a fuvarok a gabna szállításánál vannak elfoglalva, s így természetesen a már Pesten lévő fakészlet megtágl.

Mily jó volna már most a felső megyebeli tótokat, kik munka hiányában az egész világon hálalni járnak, mily jó volna ezeket ily alkalommal, ha vasutaink lennének, a munka kereset helyére hozatni s a szükségletet így kielégíteni?

Ott hol vaspályák léteznek, ott az ipar nem keresi fel többé a hegyeket, a völgyeket, a vízeséseket, a vízfolyásokat, amelyeknek közelében az előtti műpart segítő szerek bősége miatt letelepült, de felkeresi a vasutak csomópontjait, felkeresi azon helyeket, hol a vasutak minden oldalról egy központban egyesültek, mert itt minden pillanatban megszerezheti a még oly távolban levő nyers vagy félgyártmány anyagokat, s értékesítheti azokat.

Ezért épen nem kell esodálkoznunk, hogy mindazon tájékokon, hol vasutak nem futják át a vidéket a műpart — mely tán ott előbb virágzott, — lassankint hanyatlak, mert a töke a kedvezőbb fekvésű s a vasutak mellett levő helyeket keresi fel s itt hat, itt működik oly jótékonyan.

Igy tehát igen természetes, hogy minden egyes helység és vidék — főképp, hol eddig az ipar bizonyos fejlődést von — azon igyekszik, miszerint vasúti kapcsolatba jöjjön más forgalmi pontokkal; s ha a tán kívánt vonal kiépítése egyes magánosok anyagi erejét túl haladná, az állam szállítatik föl, az államhoz fordulnak s kéri a kormányt a projectált pálya kiépítésére.

Ilyenkor azután ragyogó színekkel festik a pálya jövedelmezőségét, kimutatják, mily nagy haszon háromlik majd a kormányoknak a vaspályából s másoldalról megfigyelmetnek azon roppant kárra, mely bekövetkeznék, ha a vidék kizárva a forgalom jótékonyaságából, eddig virágzó iparától megfosztatnák.

Feltűntetik a szegénységet, mely bekövetkeznék, ha a vidék továbbra is kizáratik a nagy forgalomból, s a kormány gyakran hajol a kérényezők előadásai folytán s kiépíteti a vaspályát saját költségein.

Azon fontos kérdés merül már most fel, ezél szerűbb-e, ha az állam építi s kezeli a vasutakat, vagy ha ez magánosok, társulatok által foganatosítottatik?

E kérdésre mindaddig a nemzet-gazdasági tudomány határozottan felelni nem tud.

Az államvasutak mellett épügy mint ellen igen fontos okok hozatnak fel, s csak is egyes meghatározott esetben lehet, s itt is csak minden körülmény kellő megfontolása mellett, a kérdést megoldani.

Lássuk immár, miért rosallják sokan az államvasutakat!

Az által, hogy az állam saját belátása folytán épített vasutakat, megzavarja a nemzet gazdasági életének természetes fejlődését; siettetve, idő előtt, hoz létre oly intézményeket, melyeket annak idején — később — maga a magán vállalkozás szelleme, mibelyt a szükséglet megérzi, ugyis előhozott volna.

Helyes vasuti hálózattal ellátott ország mindezenre hatalmas fejlődésre, s jólétre alkalmassá válik, ámde ezzel korántsem mondjuk azt, hogy a vasutak még ott is, hol feltételek nem léteznek, vonuljanak végig az országokon, s hogy a tökélet, melyeket tán a földmívelés és állattenyésztés s a nemzeti foglalkozás egyéb nemei sikeresen értékesítették volna, hogy e tökéletet már most e fog-

lalkozásoktól elvonjuk, s a még nem korszerű vaspályákba fektessük.

Az állam a vasutakat azon tökével építi vagy veszi meg, mely töke valamennyi polgártól adó fejében befolyt, vagy ha kölcsönt vesz fel, e kölcsönt annak idején szintén valamennyi állampolgár adóerejéből vett összegekből fogja fedezni.

De az ország adója csak oly kiadások fődézésére fordítandó, mely kiadások által az egész ország s annak minden adófizetője közvetlen vagy közvetve részesül; mert az adó az egyes polgár részéről nyújtott összeg, melyért az állam a polgárnak viszont ellenszolgalmányokat nyújt.

Az adókat tehát az állam oly intézetekre fel nem használhatja, melyek egyiknek használhatnak de egymásiknak kárt okoznak.

Már pedig így szólnak az államvasutak ellenzői: az állam a vasutaknak közlekedésére való építése által csakugyan az adófizetők egy részének használ, de árt a másik résznek.

Ugyanis kétségtelen tény az, hogy a vasutak felépítése által, oly helyek, melyek tán eddig nevezetes piacok, vagy termelő helyek voltak, ha a vasutvonal mellé nem építenek, ha a vasut irányát ők nem érinti, e jelentőséget elveszthetik, s így tetemes káruk lesz az újonnan épült vasut által.

A vasutak megváltoztatják a természetes viszonyokat, azon helyek, melyek előbb távolságuknál fogva terményeiket nem szállíthatták a kereskedés főpiacára, az új vasutak által képesekké lesznek arra, hogy a piacokhoz legközelebb fekvő termelő vidékekkel is sikeresen versenyezzenek, s így, mig ez utóbbiak a verseny által eddigi monopolisticus állásukból kiüzve, tán nevezetes károsodást szenvednek: addig az előbbieket eddig nem értékesíthető terményeikkel a világpiacra lépve egyszerű nyereségeket eredményeznek.

A fővárosi rend és tisztaságról.

Ugy hiszünk, hogy a rend és tisztaságot nem azért kell fenntartani, hogy az idegenek bámulják és dicsérik, hanem saját érdekünk, egészségünk és kényelmünkért.

Budapesten kis műkiállítást lehetne rendezni azon sok rondaság és különös jelenetből, melyen szem és fül az utcák- és közutak mentén minduntalan megütközik.

Jó, hogy a városi bizottság többsége nem epés és cholera egyikéből áll, különben sorra felfüggesztené hivatalából a városi kapitányságot; pedig nem egyedül a városi kapitány oka e rendtelenségnek, hanem maga a városi közönség nagy része, mely szeret más háza előtt söpörgetni, mig saját ajtaja előtt orientális rondaság diszolg; s minthogy a söpörgetésnél vagyunk, kezdjük e tárgynál.

Már az is kellemetlen, hogy a sár és személsöpörés nem oly időben történik, mint más fővárosokban; a hajnali vagy kora reggeli órákban, hanem többnyire a délelőtt és után közti órákban a járókelők alkalmatlansága és bosszantására.

De mind ez csak kényelmetlenség; bezzeg jó a tél, — az utcákat hó és síkos jég réteg fűdi, nagy plakátok függenek az utcasarkokon: hogy minden háztulajdonos vagy felügyelő bírság fizetés alatt köteles a ház előtti járdát vagy járdáforrámat hamu, fűrészpórral stb. behinteni; s ime mi történik? — a városi közönség tolongva olvassa a hirdetményt, egykedvűen tudomásul veszi, mintha nem is érdekelné és néhány dicséretes kivételen kívül a házak előtti síkamlós ut úgy marad, — mig azt vagy friss hó be nem takarja, vagy fel nem olvad, — természetes, hogy az alatt elég baj történik, s alig van tél, hol a városi hatóság és közönség e hanyagságának ép kezek vagy lábak ne esnének áldozatul.

De nem is esoda, hogy ez eddig így történt, — midőn a városi hatóság személyzete maga sem tartotta meg a járdák behintését illető rendeletet.

Reméljük, hogy a mostani érdemes városi tisztikar és bizottság tagjai valahára megfontolják a dolgot és saját házaik előtt adják a jó példát.

De ha a rendelet és példa is sikertelen marad? — akkor drasztikus szerhez kell fordulni. Kíváncsi vagyok, vajjon-e tárgyat megfogják-e pendíteni a közelebbi városi gyűlésen.

Részemről addig is egy javaslatl lépek fel, nem ugyan mintha azt csatlalannak tartanám, hanem buzdításul, hogy e tárgyban történjék már valami észszerű lépés.

Rövid javaslatom ez:

Minthogy a városi hatóság azon minden télen ismételt felszólítás, hogy a házak előtti járdák (midőn azokat fagyott hó, vagy jég-réteg fűdi) hamu, fűrészpórral stb. behintessenek mind eddig siker nélkül maradt; intézkedjék a városi hatóság, mielőtt a tél beköszönne, o'y modon, hogy az első felszólítás után, mind azon házak járdáit, melyek síkos időben hintetlenül, vagy csak hanyagul behintve találtnak, saját fogadott szekerein hamu vagy fűrészpórral a házi urnák azonnal vagy 2 nap alatt kétszeresen lefzetendő költségére behintesse. Csak a bel lipót várost és népesebb utcákat értjük például: Király, három-dob utca, ország ut s a t.

Sokan azt hiszik, hogy a hó elsöpörése elég;

pedig a tapasztalás mutatja, hogy a járdásokkal síkamlósabb, ha a hó elsöpörés után be nem hintetik, mint maga a hó — mig meg nem fagy.

P. I.

A törvényhozás működése.

A képviselő ház novemb. 6. ülésé egyike marad parlamentáris életünk azon eseméneinek, melyek közjogi viszonyaink sorsát nagy időkre határozzák el.

A napok óta tartott viták heve, nem volt képes elhomályosítani a hazafiság vonásait az arcon, nem a szellem hatalmát a beszédek alkotásában. A viták szónokai, a múlt idők alkotmányos harczaiból visszatért hősök valának mindnyájan — maneuvirozásukat tapintat, csapásaikat biztosság, fordulataikat erő és határozottság jellemzé.

Ily alakok között, s a discussió széles ponttája közepett emelkedett fel Deák alakja, szólalt meg döntő eloquentiája.

Arca, csak ritkán változott, szeméit nem gyújtá lángra az érzelem hullámszája. Alakja mint Memnon-szobor hajnalon mereven, mozdulatlanul állott.

Érzők, hogy a vitakérdés, egész complicatiója és következménye Deák kezeiben van, s ő kettévágta a gordiusi csomót.

Alkotmányos országban a szabadság és rend nem lehet egymástól elkülönített jellem a pártoknak. Annak együtt kell lenni mindkettőnek. A szabadság nem abban áll, hogy kiki tehessen, amit akar. A rendnek fenntartására pedig épen nem szükséges a hatalom korlátlan uralma.

A nemzet és fejedelem együtt alkotják a törvényeket, és szükséges, hogy a polgárok e törvénynek és a végrehajtás körében a fejedelem törvényes hatalmának engedelmessékedjenek.

A megyéket a politikai élettől megfosztani, bítnék tartanám az alkotmány ellen. Nem kívánom én a megyéket csupán közigazgatási testületté devalválni. Nem vagyok hajlandó megfosztani a megyét azon jogától, hogy a kormány rendeletei ellen felírást intézhessen a kormányhoz.

Csak ezen jognak gyakorlata végtelenségig ne terjedjen s a közigazgatást lehetetlenné ne tegye.

A miniszterium rosszslását fejezte ki Heves megye magatartását illetőleg s felhívta azt, semmisítené meg a Kossuth féle ügyben hozott jegyzőkönyvi határozatot. Heves, a miniszteri rendeletet határozottan megtagadta — s ez királyi biztost küldött a megyébe. Ezek után a szónok közjogi érvekkel támogatja a kormány eljárását. Logikája, eszméi correct lehozásai, folytonos feszültségben tartják, még a bal oldali vezéreket is. Tetszés, taps, éljen riadva változtatják fel egymást. Vég-szavai ezek valának:

Azt mondják, hogy oly hatalom mellett, minőt Heves vármegye követel magának, és oly terjedt hatóság mellett, minőt némelyek a megyéknek tulajdonítani akarnak, a parlamentáris kormány lehetetlen.

Én azt állítom, hogy ily módon nemcsak a parlamentáris, hanem bármi néven nevezendő alkotmányos kormány egyiránt lehetetlen. (Kitörő éljen.) Ha valaha veszély fenyegethetné is a megyei rendszert, ez nem abból fog származni, hogy a megye törvényes jogainak és kötelezéseinek korlátai közé szorítottatik, hanem abból, hogy e jogok a törvény és gyakorlat határain túl annyira kiterjesztetnek, hogy ez által minden közigazgatás lehetetlenné válnék. (Tetszés.)

Bocsássanak meg, hogy hosszabb voltam előadásomban mint ohajtottam volna. (Halljuk! Halljuk!) kivált miután a tárgy napok óta kifejtetvén, az okok minden oldalról már bőven előadattak, és nekem alig maradt egyéb a mondottak ismétlésénél (Élénk ellentmondások.)

Szabad legyen még azon kérésint intézmem a tisztelt ház tagjainhoz: küldjünk, hol véleményeink eltérők, a tárgyból merített okokkal, de ne vádoljuk egymást rejtett czélokkal és ne gyanúsítsuk egymás szándokát. Ha egyik fél azt mondja a másiktól: ti zavart akartok és forradalmat, és felfogatást, emez pedig azt hirdeti ellenfeléről, hogy az ország jogait, az alkotmányt akarja megromtani, a kormány hatalmát károsan terjesztetni, a megyéket megsemmisíteni: mindezek itt közöttünk tán hatás nélkül hangzanak el. De a nép közé terjesztetvén, egyik és másik oldalról bizalmatlanságot, gyanúsítást, gyűlölést szülnek, felzaklatják a békés indulatokat, elszibaszjtják a higgadt tevékenységet, és mindezeknek csak a haza látja kárát. (Élénk tetszés.)

Végzem szavaimat, azon kijelentéssel, hogy én a miniszterium által előadott felelettel megelégedvén, annak Eger városa és Heves vármegye irányában követett eljárását helyeslem. (Szünni nem akaró éljenzés és taps.)

Igy lön igazolva a kormánynek Heves megye irányában követett eljárása. A nap diadalát 195 szavazat, 79-ellen nyerte meg.

A birodalmi tanács. november 5-ikén tartotta ünnepek utáni első, a sorrendben XLVII ülését. Napirendre volt tűzve: 1) A nemzet-

gazdasági bizottságnak résztil vezetendő vá folyomódványt illető urak háza által a köve büntetőperrendtartás illettó javaslat 3) A r előterjesztése Tinti kö sének járadékmentes illettóleg.

Az 1) pontot illet kormány szólittassék fejezni és még ez ülésü vonatkozó törvényjavahoc bizottságnak javait illettóleg fölmerült a hogy e tárgy nem a b egyes országgyűléseket vélemény többoldalú alkalmat, minek foly hogy a gyűlés záross ellenkező nézetek t kívántatik, — elfo gyűlés az elnök ok oct. 8-ikára határozta. Ennek tárgyai kitesére vonatkozó folytatása. 2) A bü terjesztése a korm tási javaslatát illettó.

Az urak háza ülésében az alsóházi ságtügyi törvényjavazottságot alakított dalmi itélőszék meg alaptörvény, mely mében fogadtatott e urak háza az alsóhá ber 6-ikán, szerdán rendje: 1) Megvál lati bizottságnak. 2) a bírói hatalomra a vaslatot illettóleg.

Az 1) megtörté lamalaptörvény a b szerint fogadtatott rölég, — mely az a vénysszékek illettó meg határozza — a különös törvények a

A korm

Közmun Lapunk utósó vala des óriási haladás ugy szintén azoknak rendszereket.

Fátumunk az tanulságokat nem f mert oly államkay renesletlen pénzügy nul visszahatnak.

Pénzügyminis ségein keresztül v millióg megkötött Elmondottuk tányoljuk e kísérle nyire felfogjuk az rásának becset.

De mindezen mellett nem ignor esön feltételei nem solut véve mégis t

Az európai p jában mutat ugya állapotaink meg azt, hogy a birod tért, s az osztályt vivot ki, mégis kedvezéseit a köl volna velünk.

Mi megosztó adósság nélküli osztályban a közt a többi terhekre hagyunk lajthán

Ily alku után ad nekünk pénzt signalizálja.

Mindenesetre lom mai állásába sában tovább nem kölcsönöktől, leg

Sed, quid ho A szegény e romolja a korma mindent, az alf És midőn minden terhek pótlásához magának is köve

Mit csináljo millióval? Ezt egy két v építmenyek, min És ha ezen esőhöz nyuljuuk

dasokkal em hunte-
y.

P. I.
SE.

b. 6. ülés
on esemé-
rsát nagy

ni volt ké-
az arzo-
alkotá-
sotmányos
nyáján —
biztosság,
és.
és poten-
a, szólt

meit nem
akja mint
dulatlanul

aplicatiója
s ö kette

és rend-
en. A sza-
ssen, amit
épen nem

ttják a tör-
ok e tör-
delem tör-

egfosztani,
Nem kívá-
testlítetté

fosztani a
rendeletei

telenségig
tlené ne

Hevesme-
mmisítene
zőkönyvi

tet hatá-
zást kül-
gi érvek

Logikája,
ntségben
Tetszés,
ást. Vég-

ett, minőt
ly terjedt
éknek tu-
rmány le-

nemesak a
zendő al-
n. (Kittörő
é is a me-
zni, hogy

sségeinek
ogy e jó-
l annyira

zigazgatás

bb voltam
Halljuk!
a kifejtet-

n előadat-
dottak is-

ntézmem a
eményeink
ne vádol-

anusituk
adja a má-
és felfor-
l, hogy az

rontani, a
megyéket
tán hatás
esztetvén,
t, gyanu-
a békés
vékenység-
ja kárát.

esel, hogy
el megelé-
vármegye
n. (Szűnni
Hevesme-
p diadalát

gazdasági bizottságnak előterjesztése az Iglón ke-
resztül vezetendő vasútvonal ügyében beadott
folyamodványt illetőleg. 2) Dr. Mühlfeldnek az
urak háza által a követek háza részéről határozott
büntetőperrendtartás 120. §-án tett módosításokat
illető javaslat 3) A nemzetgazdasági bizottságnak
előterjesztése Tinti követnek a telkek kikerekíté-
sének járadékmentességére vonatkozó javaslatát
illetőleg.

Az 1) pontot illetőleg az határozatott, hogy a
kormány szólíttassék fel ez ügyet minél előbb be-
fejteni és még ez ülésidény alatt terjeszzen elő erre
vonatkozó törvényjavaslatot. A 2) pontra nézve az ad
hoc bizottságnak javaslata elfogadott. A 3) pontot
illetőleg fölmerült a vélemény (Toman részéről),
hogy e tárgy nem a birodalmi tanácsnak, hanem az
egy-egy országgyűléseknek fóruma elé tartozik. E
vélemény többségben hosszasan vitatkozásokra adott
alkalmat, minek folytán Lohninger azon véleménye,
hogy a gyűlés zárassék be, mivel e tárgyban az
ellenkező nézetek megfontolására hosszabb idő
kivántatik, — elfogadott és a legközelebbi
gyűlés az elnök okadatolt indítványára péntekre
est 8 órára határozottat.

Ennek tárgyai lesznek: 1) A telkek kikere-
kítésére vonatkozó általános rész tárgyalásának
folytatása. 2) A büntetőtörvénybizottságnak elő-
terjesztése a kormánynak a büntetőperrendtar-
tási javaslatát illetőleg.

Az urak házában november 5-iki XV.
ülésében az alsóházról átküldött iskola- és házasa-
ságügyi törvényjavaslat alkalmából vallásügyi bi-
zottságot alakítottak. Napirendre került a birod-
almi ítélszék megalapítására vonatkozó állam-
alaptörvény, mely az alsóház határozatának értel-
mében fogadottat az azon módosítással, hogy az
urak háza az alsóházzal egyenlő számú tag által
legyen ott képviselve. Legközelebbi ülés novem-
ber 6-ikán, szerdán volt, ezen XVI. ülésnek napi
rendje: 1) Megválasztása a büntetőtörvényjavas-
lati bizottságnak. 2) A bizottságnak előterjesztése
a bírói hatalomra vonatkozó államalaptörvényja-
vaslatot illetőleg.

Az 1) megtörtént. A 2) pontot illetőleg az ál-
lamalaptörvény a bizottságnak azon előterjesztése
szerint fogadottat el, miszerint az alsóháztól eltér-
őleg, — mely az alaptörvény 3. §-ban a haditör-
vénysszékek illetőségét általános körvonalokban
meghatározza — „a hadi törvénysszékek hatásköre
különös törvények által határozattassék meg.“

A kormány működése.

Közmunka miniszterium.

Lapunk utolsó valamint mai száma a vasuti fejlődés
óriási haladásáról hoz némi kimutatásokat, egy-
szintén azoknak létesítésében követett különböző
rendszerket.

Fátumunk az, hogy mi a külföldön szerzett
tanulmányokat nem fordíthatjuk utánzásban javunkra,
mert oly államkapcsolatban élünk, melynek sze-
renesétlen pénzügyi viszonyai reánk elháríthatlanul
visszabotnak.

Pénzügyminiszterünk az első kísérlet nehézségein
keresztül vitt, s az első magyar kölcsönt 40
millióig megkötötte.

Elmondottuk annak idejében, mennyire méltányoljuk
a kísérlet szerencsés megoldását, s mennyire
felfogjuk az országgyűlés e részbeni eljárásának
becsét.

De mindezen vívmány erkölcsi nagy becsé mellett
nem ignorálhatjuk, hogy, ha relative a kölcsön
feltételei nem kedvezőtlenek is, a kölcsön abszolút
néve mégis terhes és drága.

Az európai pénzpiac ezen kölcsön realizációjában
mutat ugyan némi bizalmat specifikus magyar
állapotaink megszilárdulása iránt, de tekintve
azt, hogy a birodalom hasonfele külön konyhára
tért, s az osztályban oly szerencsés eredményeket
vívott ki, mégsem mondhatjuk, hogy ez állás
kedvezéseit a kölcsön feltételeiben nagyon éreztette
volna velünk.

Mi megosztottunk a háztartásban, sajátképi adósság
nélkül vettük át a birtokot, sikerült az osztályban
a közös fizetendők 30% jét kialakítani, a többi
terhekre nézve is 153 évi millióból 123-at
hagytunk lajthatantúli osztályosaink nyakában.

Ily alku után a külföld mégis 7 1/2% kamatra
ad nekünk pénzt, ez a bizalom nem magas fokát
signalizálja.

Mindenesetre ez int bennünket, hogy a bizalom
mai állásában, míg állapotaink megszilárdításában
tovább nem haladunk, óvakodjunk a további
kölcsönöktől, legalább egy ideig.

Sed, quid hoc ad tantum situm!
A szegény elhagyott haza annyi vidéke ostromolja
a kormányt beruházásokért. Vasut kell
mindent, az alföld csatornázás nélkül elpusztul.
És midőn minden vidék járul adójával az országos
terhek pótlásához, meg van jogosultsága is, hogy
magának is követeljen valamit.

Mit csináljon már most a kormány 40—60
millióval?
Ezt egy két vaspálya kimeríti, kivált oly drága
épitmények, minő a kolozsvári és fumei.

És ha ezen kölcsön kimerítetett, ismét új köl-
csönöz nyuljunk?

Ezt ki merné ajánlani ma?

A mi hazai pénzintézeteink nemcsak hazafi
buzgalommal vetélkedtek kimutatni részvétőket s
felbátorítani a külföldi pénzügyt a kölcsönre
nézve, de az fájdalom konok reserváltágában.
Anglia kilátás sine, hogy érdekelje magát, Bécs
nem barátságos indulattal van, Belgium s Amster-
dam, és Frankfurt még tartózkodó, Páris az olasz-
ügy miatti remegésből még nem egészen tüdült fel.

Oly nyomot pénzügyi viszonyok jelei mutat-
koznak napjainkban Európában, hogy az első ma-
gyar kölcsön, s aránylag oly csekély összeg alá-
írásánál a tolongás zavaraitól alig tarthatunk, az
embarras des richesses baba nem igen fenyeget.

Jó lesz ezért ezen vasuti kölcsönrel irgalmat-
lanul gazdálkodni s ezt vető magának használni.

Szomszédit sok mindent megpróbáltak s sok
mindenre taníthatnak bennünket, vagyis inkább,
mi tanulhatunk tapasztalásaikból.

A pénzügyi viszonyok teljes kimerültségében
mégis sikerült nekik néhány vasutat létre hozni.
Teljesen megrosszolt hitellel mégis folyvást
beruházásokat tenni — nem kis mesterség.

A Rudólpálya, az erdélyi vasut a kormány-
nak igen ügyes operációja által lőnek lehetővé.

A Kassa Oederbergi megkapta a kamatbizot-
sítást, a kormány és birodalmi tanács igen ked-
vező feltételeket megadott, concessió után még új
engedményeket tett s mégis mennyi idő telt le, míg
a pénzszerés akadályain annyira diadalmaskod-
tak, hogy most valahára működni kezdenek évek
mulva.

Hiában. A vasutláz Európában igen csilapult,
Angliában plane megszűnt. S a kórallapot és kié-
pülés a pénzügyben solidaris.

Ausztriának a kölcsönvétel életveszélyes, a
kamat biztosítási ut is igen kétes eredményűnek
mutatkozott, mit tett tehát?

A fennebb említett vaspályáknál néhány mil-
lióval maga lépett be a vásárba s ez után 14 mil-
lióval három vasút kiépítését tette lehetővé.

Egy kiépítendő vaspálya ekkép a kormány
közbejövetele által megkezdhető, s bizonyos sza-
kasza evel s prioritási kötvények mérsékelt áruba
boesztatásával kiépíthető s tényleg mozgásba te-
hető.

Ez által nem terv — melylyel a pénzpiacok
naponta elárasztatnak — de tényleg forgalomban
levő vaspályák részvényei kerülnek a piacra,
tehát terv helyett realitás, s a tapasztalás mutatta
miszerint még Ausztriában is e módokat sikerült.

Mi úgy látjuk, hogy ez az egyedüli mód,
aránylag kis tökével nagy hatásokat előidézni,
azt nem is enlítve, hogy Bécsben a kormány által
vásárolt aetiák új letétemény eszközeivel használ-
tattak s így ismét termékenyítőleg tovább mű-
ködtek.

Távol vagyunk azon gondolatától is, hogy mi
tanácsokat adni akarunk, de ismerve a mai kedv-
telenséget, esüggedést s a jövő bizonytalansága
miatti aggályokat, úgy látjuk ez volna a legbiz-
tosabb ut a kötött kölcsön segélyével az ország
annyi vidékének sovárgásait teljesíteni, nagy
beruházásokat lehetővé tenni, s ez által a pénz-
forgást az országban felélesztetni, az adóképeséget
felemelni s lehető gyorsan igen igen érezhető
anyagi emelkedést létrehozni.

Csak ez az út 40—60 millió kölcsönrel pár
száz mértföld vasutat létesíteni biztosan s nyu-
godtan elibe nézni jöhető mostoha évek fenyege-
téseinek.

Lapszemle.

Magyar lapok. Kossuth Lajos
hírlapi felszólalásai mindinkább sürdnek. Alig
adta ki a „Magyar Ujság“ a P. Napló szer-
kesztőjéhez irt harmadik levelét, jött mindjárt a
Nvárad városához irt válasza. Ezt követi most
ugyanazon lapban fiának, Ferencznek, neve
alatt a német ürögbi választókhöz intézett, de az or-
szágának szóló manifestuma.

Talán még sem fogja senki gyanúsításnak
venni, ha mi e levelet az apának tulajdonítjuk.
Az a rendkívüli csudák közé tartoznék, mire
példa nincs, hogy apa ennyire reproducálva áll-
jon elő a fiában.

Olvassa bárki e levelet, ebben az apa szól, de
nem a fia. S ebben bizony nem tett az apa a fiának
jó szolgálatot. Mert sok dolog van, mit az apa kor-
társainak, kikkel egykor egy téren vívott, kik
közül sokkal közel baráti összeköttetésben élt —
még csak elmondhat, de ezek a fia szájába nem
valók.

Azonban a német ürögbi választó kerületnek
tetszett Kossuth Lajos fiát, Ferenczet, megválasz-
tani s az a választást megköszönve, nem fogadja
el, ez magában az országra nézve igen csekély ér-
deklő dolog.

Nem is szólnának az egész röpiratszerelt nyil-
latkozathoz, ha kézzelfoghatólag ismét nem az apa
szólna fia helyett s fennálló alaptörvényeink ellen
egész segítségével a sophismáknak, igen csalékony
összeállításban nem állna elő, s mi több, itt ott igen
meglepo fordulatokban, a magyar gyöngye oldalát
érintve s rezgetve igen gondosan nem volna össze-
állítva az indokolás.

Ne vegyék t. olvasóink hibának, ha mi e
tárgyról annyiszor s annyit szólunk.

Volt alkalmunk történelmi tanulmányokban
kimutatni e vita mely jelentőségét, midőn mi egy-
szersmind azt is kimutattuk, miszerint Deák
megtámadtatása Kossuth által történelmi kény-
szerűség.

Mert az utókor, egybevetve a mostani pacifi-
cáció feltételeit az 1848 ki követeléseivel a bécsi
miniszteriumnak, látni fogja, hogy a forradalom
nak realis alapja hiányzott, s az nem a politikai
helyzet szükségességéből fajult szakadássá, hanem
az indokokat másutt fogja keresni.

Ezen pacificatio tehát okvetlenül egyik vagy
másik történelmi emberünket vádolja a történelem
ítélőszéke előtt. S Kossuth most a jövő kor
bírói széke előtt allegál e vitában.

Fia neve alatt irt levelét azért vesszük tüze-
tesebb megszólás alá, mert békekötésünk feltéte-
lei ellen sehöl indokolásában határozottabban nem
lép elő, s serelem e kibékülésben sehöl világosab-
ban kifejezve nincs.

Sehol még világosabban ki nem fejezte, sa-
játkép, mi fáj neki.

Azonban e levélben világosan elmondja.
Kövessük kissé okoskodását. Főtétele, mit alá-
huzott sorokban ad elő s mihez országos romlá-
sunk minden következeit csatolja, ebben áll:

„Megdöböntő kiforgatása az ősi magyar ál-
lamjognak azon alaptétel:

„hogy a közönségi egyezmény Ma-
gyarországot az egységes osztrák bi-
rodalom kiegészítő felévé tette.“

Mindenki azonnal észreveszi, hogy ezen alap-
tételben mennyi odiosumnak van letéve anyaga.

S ezen borzasztó alaptételből mint óriás
forrásból fakadoznak mindazon vesztéshes folya-
mok, melyek a magyar kedélyt előzőlik: —

Magyarország nem állam többé,
Magyarország csak tartomány,
A viszony nem confederatio

E viszony már unió —
Magyarország Skócia lett, sőt Irland — s is-
ten tudja mi minden.

Ha a mai generatio oly balga lenne még, minő
nek Kossuth képzeli, találkozónék tán ember, ki
e szavakon s összeállításain meghökkenne.

Da most már — hála az égnek — azt mond-
juk, ne vitatkozzunk a nevezésen, de lassuk a jog
realis állását; minő tehetőséggel bírnak, mennyire
vagyunk saját sorsunknak urai? s ezek döntenek el
ítéletünket.

Kossuthra nézve ez okoskodás világos-
ságba állítja az ő benső serelemét, mely, mint már
kimondottuk, nem a békülés módozataiban de a bé-
külésben rejlik.

Neki a sanctio pragmatica nem kell.
Ő vádolja Deákot s vádolja az országgyű-
lést, hogy hazánkat, saját kezével törölte
ki az államok sorából! mert az osztrák
birodalom kiegészítő felévé tette.

De mi tagadjuk, hogy ezt Deák s a mostani
országgyűlés tette. Ez történelmi falsum.

Mi megnevezük Kossuthnak, kik voltak azon
„öngyilkos magyarok, kik országunkat a birodalom
kiegészítő felévé tették.“

Ezek voltak
1-ször azon őseink, kik a mohácsi vész után az
ország koronáját I. Ferdinánd fejére tették.

2-szor azon őseink, kik apáról fiura királyo-
kat ez uralkodó házból választottak.

3-szor mindenekeftel pedig azon öngyilkos
őseink, kik a sanctio pragmaticát megalkották, s
bele elmagyarázhatlan szavakkal ígtatták:

Unum et indivisibile imperium!
kik kimerték mondani, hogy Magyarország az
örökös tartományokkal egy és oszthatlan
birodalom. Ezek tették Magyarországot 1723-
ban a birodalom kiegészítő részévé — bár tet-
ték volna felévé!

De az öngyilkosság fő okozója még
4 szer maga Kossuth Lajos, ki az 1848-ki
helyzet ura, ezen törvényeket saját kezével írva azok-
nak alapjál, mely a sanctio pragmaticát
tehát az egy és oszthatlan birodalom eszméjét, a
korona egységét és kapcsolatot épségét
teszi, s erre mint a király minisztere ünnepeles
esküit tesz.

Deák tehát s a mostani országgyűlés törté-
nelmi alapon, mit 18 éven át sürgettek, az 1848-ki
törvények basisán nem tehettek mást mint hazán-
kat a dualismus s teljes paritás alapján azzá
tenni, a minek lennie kell vala, de nem volt soha.

A magyarban pedig van ma már elég értelem,
hogy ne szavakra, de a lényegre tekintsen, azt is
tudja, hogy Irland és Skócia oly állásban van mint
Erdély Magyarországhoz, de nem Magyarország a
birodalomhoz, azt is megkülönbözteti, hogy Erdély
uniálva van, mert parlamentje s kormányzata e gy,
de nincs ily értelemben uniálva Ausztriával Ma-
gyarországhoz.

A szavakkal való játékok itt nem nyomhat-
nak semmit: kiegészítő fele, uniált s nem confede-
rált, nem állam hanem tartomány. Tudjuk saját
hazánkban, hogy Erdély kiegészítő része a ma-
gyar koronának, még Horváthország is; Erdély
uniálva is van nem confederálva, de a magyar ko-

rona országai állam s nem tartomány, uniálva
nincs, de egyenjogú kiegészítő fele a birodal-
omnak addig, míg a sanctio pragmatica áll.

KÜLFÖLD.

Az olasz külügyérnek egy második jegyzéke,
melyet külföldi képviselőihez küldött, és ezzel
együttérőleg a külföldi hatalmaknak a florenczi
udvarnál levő képviselői az olaszországi legújabb
eseményekre nézve oda nyilatkoznak, hogy Gari-
baldi nem visszavonulása közben támadott meg
a pápai csapatok által, hanem épen az általa kivá-
lasztott helyzetben, miután az olasz kormány abbéli
felhívásának, hogy hagyja el a pápai területet,
engedni egyáltalában nem is akart. Az olasz kül-
ügyér a tények ily állásából meintséget merit azon
felszólalások ellenében, melyek azt árulják el, hogy
az ügy illetén kimenetele itt ott zokon esett, kimu-
tatván, hogy az olasz kormány nem tehetett mást,
mint a makacsul elhatározottat a maga sorsára
bizni.

Bármint álljon is e mellékkörülmény, mely
legfeljebb az olasz kormánynak a felkelők iránti
eljárását igazolja, annyi most már bizonyos, hogy
a veszély, mely ő szentségét Rómában fenyegette
és mely a francia fegyveres közbejárásnak oka
és ürügye volt, elmult, és most a francia és olasz
kormány bő alkalmat nyert a római ügynek békés
diplomatiail megoldására. E megoldás sikeréhez
nagy reményt köthetünk, — habár az angol udvar
e conferentiáról tudni sem akar, Oroszország és
Poroszország szintén igen passiv viseli magát és
Beust báró is kimondotta a non interventio elvét,
miután e békés kiegyenlítés első akadályainak
elhárítása, a francia és olasz hadseregnek pápai
területéről való kivonulása által, ha még egé-
szben nem teljesült is, közel teljesülésben áll, és
a felkelés feje Garibaldi nem Caprerában van, ha-
nem az olasz kormány Varignanoiban letartóztatva
és azóta hadi fogolyként őrzi s így az újabb felke-
lés vagy zavaroknak is legalább komolyabb feljő-
désökben eleje vétetett.

Legtöbb függ most már e részben minden-
esetre a római udvar magatartásától, melynek
érdekében lehet, hogy ügyét ne egyedül Francia-
ország döntse el Olaszországgal, hanem abba egyéb
katholikus hatalmak és oly hatalmak is belésszól-
janak, a melyek nagyszámú katolikus alattvalókat
számlálnak. — Antonelli újabb körirata, melyben
a pápai területnek újabb megsértése ellen a nagy-
hatalmaknál panaszt emelt volna, fordulatot adhat
az ügynek s ha az ügynek congressus általi elin-
tézésére a felhívás egyenesen Rómából jönne, ennek
létrejötté sokkal valószínűbb volna. Ekkor Angol-
országnak is tekintetbe kellene vennie, hogy Irland
katholikus, és Angolhonnak odahaza még jobban
meggyűlhetne a baja, mint a mennyire folytonosan
meg is van gyűlve, — ha az irlandiak katolikus
érzelmei Anglia részvétlensége miatt tekintetbe
nem jönnek. Poroszország sem fogná ignorálhatni,
hogy az északi német szövetség kétharmada ka-
tholikus, mely kétharmad pedig nagy ragaszkodás-
dással van a szentszék iránt.

Hogy Páris a békés kiegyenlítést óhajlja, azt
nemesak nagyobb politikai érdekek kívánják, de
Napoleonnak eddigi magatartatása kétségenkivül-
livé teszi, különben — eltekintve a külpolitikai
nehézségektől — igen könnyen elbanhatott volna
most Olaszországban Viktor Emanuella és nem
adta volna már ki a parancsot, hogy a touloni had-
szerelések állítassanak be, és nem vonta volna
már is vissza Rómából seregét és nem szoritkoznék
csupán Civita-Vechiára, a mint legújabb hírek
mondják.

VEGYES.

— Az 1867-i július 1-étől szeptember
30-áig a m. n. muzeum számára részint
ajándékozott, részint megvett tárgyak
jegyzéke.

I. Könyvtár.

1. Az Ő Felsége személye körüli miniszter 2.
2. A földmívelési ipar- és kereskedelmi mi-
niszterium 2.
3. Krauss Godofred premontrei kanonok 1.
4. Ormós Zsigmond temesmegyei I. alisp.
5. Pauler Tivadar egyetemi tanár 3.
6. B. Nyáry Albert 7.
7. Toldy Ferenc egyetemi tanár 2.
8. Az esztergomi főgymnasium igazgatója 1.
9. Dr. Biedermann inusbruki egyetemi tan. 3.
10. Kubinyi Agoston 6.
11. Besztercebánya polgármestere 57.
12. Debreczen városa 1.
13. Kecskemét városa 10.
14. Selmec városa 2.
15. Szepessy Imre 1.
16. Jakab Elek 1.
17. Gáspár János 1.
18. Farkas János New-Yorkból 16.
19. Pásztor Endre 1.
20. Simkó Vilmos 1.
21. Tavarnay Benjamin 1.
22. Palkovics József főhadnagy 3.
23. Guzman Dénes 1.
24. Péterffy Kálmán muzeumi irnok 4.
25. Fellöcker Zsigmond 1.
26. Palásthy István szerző 1.
27. Posonyi Sándor 1.
28. A m. k. egyetemi nyomda 19.
29. Emich Gusztáv pesti nyomdája.
30. Pleisz Ferenc nagybecskereki nyomd. 1.
31. Szilárdy Károly kecskeméti nyomdája 5.
32. Debreczen városának nyomdája 17 kötet
könyveket.
33. A „Férfidivatközlöny“ szerkesztősége 13
divatképet.
34. Aul József 1 czimert — ajándékozta.
35. A muzeumi alaptól 2 kötet vétetett.

II. Régiségosztály.

1. A m. kir. vallás- és közoktatási miniszte-
rium 8 darab ezüst érmecset.
2. A m. kir. pénzügyminiszterium 2 nagyobb
koronázási arany enlőkérmet.

3. B. Prokesch-Osten Antal konstantinápolyi nagykövet 30 arany, 86 ezüst és 14 réz keleti ritka érmet.
4. Gümör és Kishont egyesült megye közönsége Rimaszombatban talált 29 darab bronzrészegeket.
5. Ibrányi Lajos orsz. képviselő 1 régi vas buzogányt.
6. Bárdy György 1 ezüst érmet.
7. Dr. Batizfalvy Soma 7 ezüst érmet.
8. Palkovics József 1 mexikói ezüst érmet.
9. Hőke Lajos 1 rézérmet.
10. Gyöngyösi Kiss Lajos 3 rézérmet és 2 cserépedényt.
11. Pásztor Endre volt philippopolisi tanító 2 ezüst és 32 rézérmet.
12. Kunwald Ignác 1 rézérmet.
13. Horváth Ignác 1 bronzkardot.
14. Zabus Péter 3 cserépedényt.
15. Kassay József 1 ezüst érmet.
16. Dr. Pados János Bem tábornok távesvét.
17. Kubinyi Gyula Bem tábornok kardbójját.
18. Koczó Pál Keskemétreől 3 ezüst érmet.
19. Koricz Ignác 1 rézérmet.
20. B. Braunecker Otto 8 rézérmet.
21. Seiler Ferenc pesti órák 1 régi órák.
22. Zimányi Antal tanuló 34 ezüst érmet.
23. Czibnr Gusztáv 1 cserépedényt.
24. Okolicsányi Mihály 1 rézvést.
25. Kubinyi Agoston 1 cserépedését és bronz-törödékeket.
26. Tressa István lelkész 1 rézérmet.
27. Wachs Mór 2 rézérmet.
28. Temesváry 1 miniatúrát.
29. Trivaldszky János muzeumi örök 16 különféle cserépedéket.
30. Rimaszombat városa 1 ezüst és 1 réz éremet.
31. Bangya Imre 7 ezüst és 9 rézérmet.
32. Vojnics Ödön 1 ezüst, 4 rézérmet, 1 vas sarkantyút és 1 cserépedényt ajándékoztak.
33. A muzeumi kézipéztárból vétetett 1 régi arany gyűrű.

III. Képtár.

1. A nemzeti képesröki egyesület Munkácsy Mihálynak „A zivatar” című tájképet küldte.
2. Néhai Brocky Károly Londonban meghalt hazánkának végrendelete szerint, két műve: Kmetty György és Mészáros Lázár tábornokok arczképei hozattak be.
3. Pontet Ede Londonból Brocky Károlynak egy „Női tanulmány” művét.
4. Dr. Pados János egy Bellino Gentilától fára festett arczképet — ajándékoztak.

IV. Természetfölty.

A.) Állatok.

1. A pesti állatkerti társulat 1 biborgémet, 1 zerdarókat, 3 faj madártöjt, 1 majmot, 13 vízimadarat, 1 kaliforniai fogolyamadarat és 1 amerikai papit.
2. Szader János schneeci mészáros egy üszű gyomrában talált szörlabdaesot.
3. Dr. Kiss Antal 4 rovarat.
4. Geyer Gyula tanár 3 rovarat.
5. Schablik Jakab vasgyári tiszt 2 szárazföldi csigát.
6. Patnoky Mór vezér 1 ritkább pillé-fajt.

7. Deák és Horváth pesti kereskedők 1 afrikai him oroszlant és egy mosómedvét.
8. Noisser Miksa hajógépész 3 kitémött tengeri halat — ajándékoztak.
- B.) Ásványok és őslénytani tárgyak.
1. Radl András márványgyári vezető 6 ammonitot.
2. Sziklay Lajos 1 összarus aganosot és őselefántfőpogót és 2 csizolt közetet.
3. Szabó József egyetemi tanár 5 darab kővütleter.
4. Parkits Lázár 2 őselefántsonitörödéket.
5. Hofmann Felix bányabirtokos 1 fehérólom-érezet.
6. A pozsonyi kőbánya társulat 8 darab minta-követ.
7. Minikus Vincze lelkész 5 kővütleter.
8. Paminger Károly erdősz 7 kővütleter.
9. Glevezky János kőműves 4 mintakövet.
10. Szalay Péter jogász 1 pisolito.
11. Beiwinkler József főmérnök 1 kővütleter — ajándékoztak.

C.) Kézműtani tárgyak.

1. Gr. Majláth József egy üvegforgót, a herkulani lávából egy szivarszopkát és 3 ing-gombot.
2. Münster Rudolf újvidéki cipész egy általa készített kocsimintát — ajándékoztak. Pesten, 1867-i október 1-én.
- Kubinyi Agoston a magy. nemz. muzeumi igazgatója.

Nyílt levelezés a hazai irodalom érdekében.

Multszámunkban czélszerűnek, sőt szükségesnek tartottuk befejezni ezen rovatunkat, a mennyiben az t. i. kizárólagosan a hazai tanügyi előmozdítás érdekében megnyitvatván, az által, hogy hasábjain az illető ügyfelek legmerészebb sőt talán legtulzottabb ellennyilatkozatait is közölte, s így minden oldalról az annyira szükséges eszmecserének, tehát eszmefizetésnek is engedett tért — talán a közügynek nemcsak nem ártott, hanem igenis használt.

Hisz egy szelleműs francia irónó szerint „mindent megérteti, annyit tesz, mint mindent megbocsátani.”

A félreértés sokat tesz rosszra, a mi valódi világ nem is rossz, de a mit mégis csak a legösszintébb eszmecserére igazít el.

Azt hisszük, hogy a mit eddig ezen rovatban közöltünk, annak őszinte elmondása czélszerű volt, és pedig épen azért, mert a gyakorlati életben ezer alkalmunk volt meggyőződni arról, hogy mint legtöbb esetben, úgy azon kérdésben is, mely a ma-

gyarországi szerzetes és világi tanárok közti állítólagos egyenetlenségre vonatkozik, nagyobb részt vagy talán egészen is „félreértés” játszotta a főszerepet.

Es ha ezen félreértésnek elhárításához legalább egy kissé járultunk az által, hogy lapunkban nyílt tért engedtünk az őszinte — bár talán sokszor kezeságtalan — szónak, azon reményben kezesgetjük magunkat, hogy — kötelességünket teljesítettük, mert kitűzött feladatunknak — legalább a körülmények által kiszabott szűk határon belül — eleget tettünk.

De másrészt azon hiszemen is voltunk, hogy ezen őszinte, nyílt eljárásunk nemcsak czélszerű, hanem szükséges is.

Mindnyájan tudjuk, hogy a tanügyi kérdések — különösen a jelen, válságos korszakban legnagyobb fontosságúak egyrészt az egyházra, másrészt magára az államra nézve, úgy hogy a ki azoknak sikeres eldöntését az által előmozdítani iparkodik, hogy az ezen eldöntést feltételező eszmecserére nem csak alkalmat ad, hanem azt provóca lni is meri, — a közügynek nem árt, hanem használ.

Es mi ezt tettük. És ezt tenni annál inkább kötelességünknek tartottuk, mert a többi hazai lapok, más gondokkal lévén elfoglalva, kevesebb figyelmet fordíthatnak oly kérdések tüzetesebb megvitatására, a melyek szerintök egyelőre csak mellékkérdések, azonban a mi alapos meggyőződésünk szerint szintén főkérdéseknek tekinthetők.

Es — hogy többet ne említsünk — ez is elegendő annak igazolására, hogy nemcsak czélszerűnek, hanem szükségesnek is tartottuk lapunknak ezen rovatát megnyitni és folytatni a hazai tanügyi érdekében.

Azonban a körülmények még mást is követelnek tőlünk.

A „tanárok” kibeszélhetők és — mint látszik — ki is beszélték magokat, legalább azon ügyeket illetőleg, a melyekre nézve a papi és világi elemek közt a félreértés — legnagyobb volt.

Ennél fogva legyen szabad reményelnünk, hogy miután ők mint tanárok ha nem is mindent, de sokat értenek, egymásnak ha nem is mindent, de sokat fognak megbocsátani.

A többire nézve pedig Köleseyre emlékezzünk, kinek szavai szerint „a mit ész nem gyógyít, meggyógyítja az idő.”

Ezért nemcsak czélszerűnek, hanem — sok más tekintetben — szükségesnek is tar-

tottuk ezen levelezésünket a tanügyi érdekében, úgy mint a mely végre is személyeskedésekre is vezethetett volna, egyelőre befejeztünk tekinteni.

Azonban ez alatt más bajunk gyűlt meg. Feladatunkhoz képest hozzá s ólottunk — és pedig a legutolsó számainkban — a hazai irodalom kérdéséhez.

Különösen pedig elmondtuk egyet-mást a hazai irodalomnak viszonyáról a magyar néphez, s ezt is szokásunk szerint nyíltan — őszintén.

S íme! itt is úgy jártunk, mint a tanároknál: Mintha csak új darázs-fészekbe nyultunk volna.

Nem csekély számú okos és nem okos levél, és ugyan annyi alapos és nem-alapos interpellatio intéztetett hozzánk ez ügyben is.

De hagyján! Magán-levelekre hasonló uton válaszolhatunk. És ezt meg is tesszük.

Hanem a legnagyobb baj az, hogy ezen értekezésünket a hazai sajtó egy tekintélyes képviselője, t. i. a „Fővárosi Lapok” is legalább egyes részleteiben megröstellte. Ezt őszintén sajnáljuk.

Es pedig először azért, mert ezen lapot sok oknál fogva — becsüljük.

Másodszor azért, mert oly lappal jöttünk polemiba, a mely egy bizonyos alkalommal ártatlanul érettünk szenvedett.

(Nem régen történt t. i. hogy bizonyos vitában, midőn bennünket akartak vagdálni, a „Független Lapok” helyett a „Fővárosi Lapok” ostromoltattak.)

Harmadszor azért, mert a „Fővárosi Lapok” is mindig nyíltan és őszintén beszélvén, a mi nyílt és őszinte fellépésünket is kenyérrigység nélkül üdvözölték, s mai napig sem voltak — méltánytalanok irántunk.

A jelen alkalommal is — úgy látszik — félreértés az, a miben ellenünk való fellépésének okát kell keresnünk.

Midőn azonban ezen félreértést is eloszlatni akarjuk, nem ok nélkül reméljük, hogy t. olvasóink nem lesznek türelmetlenek, ha a legközelebbi számok ezen rovatában nem a tanügyet, hanem a hazai irodalom ügyét fogjuk elmélkedésünk tárgyává tenni.

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

Pesti áru- és értéktözsde novemberber 7 én.		Magyar értékpapírok árkelete.		Bécsi börze november 6 én.		Részvények.		Elsőbbségi kötvények.			
Gabna-árak.	Ár	Adva	Tartva	Államadósság.	Adva	Tartva	Adva	Tartva	Adva	Tartva	
Buza bántási	86-87 5.70 5.90	Pesti keresked. bank	700- 710-	Államadósság.	Adva	Tartva	Nemzeti bank	676.-	1862. Erzsébet vasut.	98.50	94.-
„ tiszai	88-89 5.80 6.35	Budai keresk. és iparb.	202- 204-	5% osztr. értéki	52.75	52.90	Hitelintézet	175.60	1867. államvasut.	114.-	114.50
„ pesti	88-89 6.10- 6.35	Pesti iparbank	215- 217-	„ adómentes	56.70	56.90	Magyar hitelbank	80.50	Déli vasut	102.25	102.75
„ szegedi	88-89 6.10- 6.35	Magyar hitelbank	80.- 81.1/2	„ nemzeti kölcsön	65.20	65.40	Alsó-osztr. esc. társulat	606.-	Északi vasut	94.25	94.75
„ zalaegerszegi	88-89 5.60- 5.80	Pesti takarékpénztár	1320- 1320-	„ metalliques	56.30	56.30	Anglo-osztr. bank	104.75	Cseh nyugoti vasut	93.25	93.75
„ kiskunfélegyházi	87-88 5.90- 6.20	Budai	425- 430-	1860 ki sorsjegye	81.70	81.90	Ausztriai földhitelintézet	155.-	Tiszai vasut	—	—
„ kaposvári	78-80 4.- 4.05	Pesti hengermalom	133.- 1325-	Magyar földteherm. kötvény	69.-	69.50	Ausztriai földhitelintézet	155.-	Gal. Károly Lajos vasut	99.50	100.-
„ szabolcsi	68-70 2.80- 3.10	Pannonia gőzmalom	2120- 2 40-	Bánati	67.5-	68.45	Északi vasut	1727	Magyar északi vasut	—	—
„ zalaegerszegi	68-70 2.60- 2.75	I-só budapesti gőzmalom	785- 790-	Horvát	70.-	70.50	Államvasut	233.70	Lemberg csernov. vasut	83.75	84.25
„ kukoricza bántási	45-47 1.70- 1.75	Budai gyár-telep	500- 505-	Erdélyi	63.75	64.25	Déli vasut	168.-	Erdélyi vasut	81.-	81.50
„ uj	3.90- 3.95	Concordia gőzmalom	786- 795-	Sorsjegyek.	Adva	Tartva	Erzsébet vasut	138.-	Ausztr. Dunagőzhajóz. tá. s.	98.-	99.-
„ szabolcsi	5.50- 6.-	Budai királymalom	555- 600-	Hitelintézet	100 frtos	126.-	Gal. Karoly Lajos vasut	209- 210-	Pesti lánchid	—	—
„ szabolcsi	6.- 6.-	Szegedi kivít. gőzmalom	690- 700-	Dunagőzhajózási	85.50	86.50	Lemberg csern. vasut	172.-	Érték és pénz.	—	—
„ szabolcsi	5.87- 6.-	I. upesi szeszfinomító	630- 632-	Budai	23.-	24.-	Cseh nyug. vasut	139.-	Frankfurti váltó	108.90	104.10
„ szabolcsi	6.- 6.-	Pestbudai butorkézmű	217- 220-	Magyar biztosító-társulat	64.5- 64.8-	64.80	Del.-ész. ném. öszzeköt. vasut	122.50	Londoni váltó	124.45	124.70
„ szabolcsi	6.- 6.-	Pannonia viszonzit-társ.	265- 270-	Pesti biztosító-intézet	242- 245-	245-	Tiszai vasut	147.-	Párizsi váltó	49.45	49.50
„ szabolcsi	6.- 6.-	Magyar északi vasut	82- 83-	Magyar közúti vasút	430- 435-	435-	Magyar északi vasut	81.-	Cs. arany	5.95	5.95
„ szabolcsi	6.- 6.-	Kereskedelmi épület	390- 400-	Kereskedelmi épület	375- 385-	385-	L-só erdélyi vasut	133.50	Napoleon-or	9.97	9.98
„ szabolcsi	6.- 6.-	Alagút	72- 74-	Alagút	72- 74-	74-	L-só ausztriai Dunagőzhajóz.	470.-	Egyleti tallér	183.-	184.-
„ szabolcsi	6.- 6.-	Magyar földh. záloglevél	89.3/4- 90.1/2	Magyar földh. záloglevél	89.3/4- 90.1/2	90.1/2	zási társaság	470.-	Ezüst	122.-	122.50
„ szabolcsi	6.- 6.-	Magyar földh. záloglevél	89.3/4- 90.1/2	Magyar földh. záloglevél	89.3/4- 90.1/2	90.1/2	Pesti lánchid	380.-			
„ szabolcsi	6.- 6.-	Pesti keresk. b. zálogl.	97.- 97.1/2	Pesti keresk. b. zálogl.	97.- 97.1/2	97.1/2					

H I R D E T É S E K.

A t. cz. szülék, tanítók, nevelők és ifjuságnak.

Előfizetési felhívás

az

„IFJUSÁG LAPJA”

című

képes folyóiratra.

Az „Ifjuság Lapja” megindult october 15-én, s megjelenik minden hóban kétszer, a hó 15-én és 30-án nagy másfél ivnyi tartalommal, számos eredeti képekkel s színes borítékkal.

Az „Ifjuság Lapja” ára:

Égész évre . . . . . 4 frt.

Fél évre . . . . . 2 frt.

Negyed évre . . . . . 1 frt.

Az előfizetési pénzek a kiadó-hivatalba (Első magyar Egyesületi könyvnyomda) 3 korona utca 18. sz. alá küldendők.

Jelentés!

Alóírottak van szerencséseje ezennel jelenteni, hogy a mélt. Gombos Bertalan úr által feltalált

„ERŐSÍTŐ ITAL”

bizományát a következő urak válalták el:

Frej A. fia. Delta.
Weisz Simon. Szt.-Endre.
Spitzer Lipót. D.-Földvár.
Mészáros Miklós. Nádor utca. Pest.
Luzsa M. Kerepesi út. Pest.
Prohaszka Ig. Üllői út. Pest.
Gartner C. Bodzafa utca. Pest.
Hollósy Gyula Wurm utca. Pest.
Gerstinger G. kereskedő Józsefváros Pest.
Horváth J. dohány tőzsé úri utca. Pest.
Lappert G. dohány tőzsé Gránátos utca. Pest.
Ruwald H. Dorottya utca. Pest.
Eltzmannsdorfer János és társa al-dunator 5 sz. Pest.

Mauks J. Buda.
Mühlbacher I. keményítőgyár Vizi-város Buda.
Keller E. vár. Buda.
Fischer Károly. Tata.
Blum Jos. Vörösz.
Gans Mór. Pankány.
Karl Josef. Sz.-Féjervár.
Tuszkán M. Veszprém.
Schrabel J. Oravicza.
Kesztenbaum A. Szathmar.
Weinberger J. Nagyvárad.
Hoffmann Mór. Zircz.
Auber János. Mohács.
Hönig Mór. Marozali.
Breuer B. Keszthely.
Urban C. Nyiregyház.

Tisztelettel
Fischer J.
Pest, 2 szerencse utca 4. sz.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A

TANÜGYI FÜZETEKRE.

Tisztelettel jelentem a t. cz. magyar tanári karoknak, hogy t. igazgató urtól a „TANÜGYI FÜZETEK” szerkesztését átvettem. Ezáltal tudatom az eddigi t. cz. előfizetőkkel, hogy a füzeteket, míg előfizetési idejük tart, rendszeren megküldöm, egyszersmind új előfizetést nyitok s pedig 5 füzetre 2 frttal, 2 füzetre 1 frttal.

Az eddig megjelent 4 füzet 1 frt 50 kr. beküldése után azonnal megküldetik.

PEST, 1867. szept. 29-én.

Dr. Császár Károly,
k. r. áldozár.

Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba:
Első magy. egyesületi könyvnyomda
3 korona-utca, 18. sz. alá küldendők.

Előzetes Beigatás 30

T. A P. I. ezikk jele vezetésebe „Hitelt” Pestről N. zánkfiához. ügyében k. levelhez k. amely egy kitására s. Veltun neve is k. a dolog ug cultusm. ténnek. Hogy történi, számban szintén ag. katholicus mielőtt arr. és meg b. És ez g. Izra. Mi d. magyar veszedel. Függe s — hor. hogy a. ség, han. torkodot állítani. és mégis tholicusm. hogy a k. ban kere. Jól szerkesz. vesződu. tam, s e. patvark. kik a v. hitték, ünnepie. templom. mentse. jen nek. Min. ügyért.

A r. Rón. ritóbb fa. lett; m. ment tá. új társ. méje, a. lenálha. beltől. letét kie. roham. roppant. mely a. fenyege. zetesét.

A. lomra d. művelte. tisztított. ges vért. E szer. hogy a. emberis. volna. E. germán. hadásb. két azo. korszak. szája a. melyek. és egy. A. radalon. tunk r. nyugat. mánya. lakossá. szárna. zetekne. a hátra. nagyré. tehát t. népnek. ezen ve.